

ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การอพยพกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในภาคเหนือ
ภายใต้นโยบายการพัฒนาของรัฐ

พื้นที่กรณีศึกษา

(๑๘ หมู่บ้าน)

พื้นที่โครงการ

หมู่บ้านเครือข่าย

ทบทวนเอกสาร

ถอดประสบการณ์

การอพยพ

สาเหตุ(นโยบาย)

กระบวนการ

ผลกระทบ

ข้อเสนอแนะ

จากเครือข่าย

ผู้พลัดถิ่นภาคเหนือ

รัฐควรทำอะไร?

ชาวบ้านควรทำอะไร?

มาตรการขั้นต่ำ

โดย เหมยแคะ (นำเสนอในเวทีวิพากษ์
ข้อเสนอแนะฯ ม.ค.50 เชียงใหม่)

พื้นที่โครงการ

บ้านห้วยวาด

ต. หุ่นผึ้ง

อ. แจ้ห่ม จ.ลำปาง

บ้านโป่งไฮ ต. แม่สาว

อ. แม่อาลัย จ. เชียงใหม่

บ้านสันเจริญ

ต. ผาทอง

อ.ท่าวังผา จ.น่าน

บ้านจะแล ต. แม่ยาว

อ. เมือง จ.เชียงใหม่

บ้านวังใหม่

ต. ร่องเคาะ

อ. วังเหนือ จ.ลำปาง

เครือข่าย

บ้านธารทอง ต. แม่เงิน

อ. เชียงแสน จ. เชียงราย

บ้านห้วยน้ำมา ต. แม่สรวย

อ. แม่สรวย จ. เชียงราย

บ้านหัวน้ำ ต. ท่าตอน

อ. แม่อาลัย จ. เชียงใหม่

บ้านห้วยเฮียน ต. เวียง

อ. ผาง จ. เชียงใหม่

บ้านห้วยจะค่าน ต. ปิงโค้ง

อ. เชียงดาว จ. เชียงใหม่

อ. คลองลาน จ. กำแพงเพชร

ต. คลองลานพัฒนา

๑. บ้านแม่พีช

๒. บ้านน้ำตกคลองลาน

ต. คลองน้ำไหล

๓. หมู่บ้านปางควายมั่ง

๔. หมู่บ้านปางควายเมียน

๕. หมู่บ้านปางควายกะเหรี่ยง

ต. โป่งน้ำร้อน

๖. บ้านสักงาม

๗. บ้านห้วยหก ต. ศรีถ้อย

อ. แม่สรวย จ. เชียงราย

๘. บ้านปากกลาง หมู่ที่ ๑, ๓, ๖

ตำบลปากกลาง

อำเภอปัว จังหวัดน่าน

ถอดบทเรียนการอพยพ: สาเหตุของการอพยพ

นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติ

๑. บ้านวังใหม่:

อุทยานแห่งชาติดอยหลวง

๒. บ้านจะแล:

เขตต้นน้ำห้วยแม่ซ้าย

๓. บ้านธารทอง:

พื้นที่ต้นน้ำขุนน้ำคำ

๔. บ้านห้วยเหียน:

อุทยานแห่งชาติแม่ฝาง

๕. บ้านห้วยจะค่าน:

อุทยานแห่งชาติอมก๋อย

ความมั่นคง/การพัฒนา/ทรัพยากรธรรมชาติ

๑. บ้านห้วยน้ำ:ด้านความมั่นคงของชีวิต และความไม่ปลอดภัยในบริเวณตะเข็บชายแดน จากภัยของขบวนการค้ายาเสพติด และพื้นที่ต้นน้ำ

๒. บ้านห้วยवाद:การปราบปรามยาเสพติด การพัฒนาคุณภาพชีวิต อุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท

๓.บ้านโป่งไฮ:พื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ฝางและต้องการย้ายเพื่อเข้าถึงการพัฒนา

๔. บ้านสันเจริญ:การปราบปรามคอมมิวนิสต์และฝิ่น

๕. บ้านห้วยนำมา:การสร้างเขื่อนแม่สรวย

ถอดประสบการณ์การอพยพ: กระบวนการอพยพ

หมู่บ้านเครือข่ายผู้พลัดถิ่นภาคเหนือ

กลุ่มที่ 1

๒๕๓๗: บ้านวังใหม่

ดอยหลวง → แม่ฮ้อ(ผาช่อ)

๒๕๔๖: บ้านห้วยวาด

ดอยแม่เม่า → ห้วยวาด

๒๕๓๖ ๒๕๓๙ และ ๒๕๔๒:

บ้านธารทอง

บ้านขุนน้ำคำ → บ้านธารทอง

๒๕๔๒: บ้านจะแล

น้ำตกห้วยแม่ซ้าย → จะแล

กลุ่มที่ 2

๒๕๓๗, ๒๕๓๙: บ้านห้วยจะค่าน

บ้านหลังเมือง → แขกลีซอ

บ้านแขกลีซอ → ห้วยจะค่าน

๒๕๓๘: บ้านห้วยน้ำมา

ห้วยน้ำมาเก่า → ห้วยน้ำมาใหม่

๒๕๔๔, ๒๕๔๘: บ้านห้วยเฮียน

บ้านปากคี่ → บ้านห้วยเฮียน

ห้วยปู่ฮ้อย → บ้านห้วยเฮียน

๒๕๔๔: บ้านห้วยน้ำ

ห้วยน้ำ → บาหลา

กลุ่มที่ 3

๒๕๑๔, ๒๕๑๘, ๒๕๒๒

บ้านสันเจริญ

ดอยวาว → น้ำล็กเหนือ

น้ำล็กเหนือ → ปางพริก

ปางพริก → น้ำล็กเหนือ

๒๕๑๘, ๒๕๑๙

บ้านโป่งไฮ

ดอยปู่หมื่น → โป่งไฮ

ถอดประสบการณ์การอพยพ: ผลกระทบหลังการอพยพ

ด้านสาธารณูปโภค

ปัญหาเรื่องที่ดิน

- ที่อยู่อาศัยไม่เพียงพอ
- ที่ทำกินไม่เพียงพอและไม่เหมาะสม
- ที่ทำกินไม่มีเอกสารสิทธิ์

ปัญหาเรื่องน้ำ

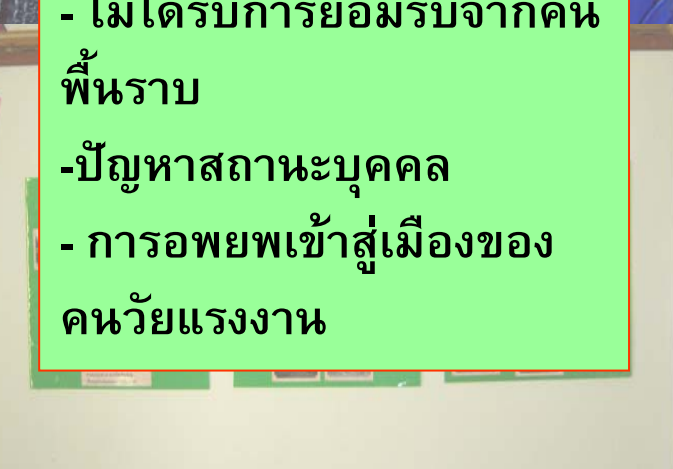
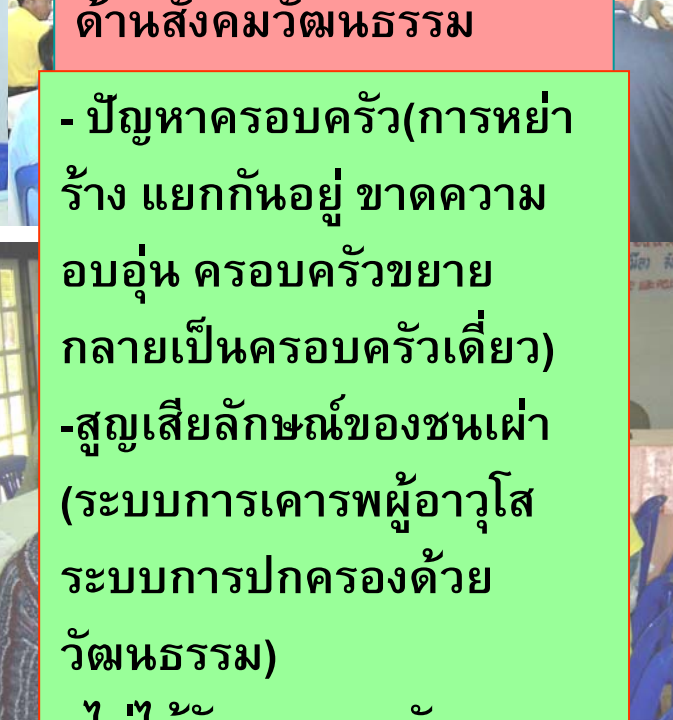
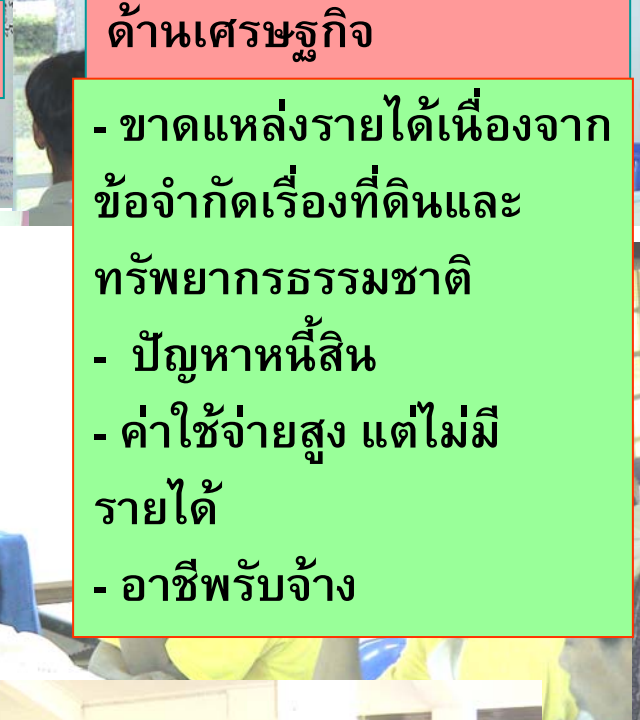
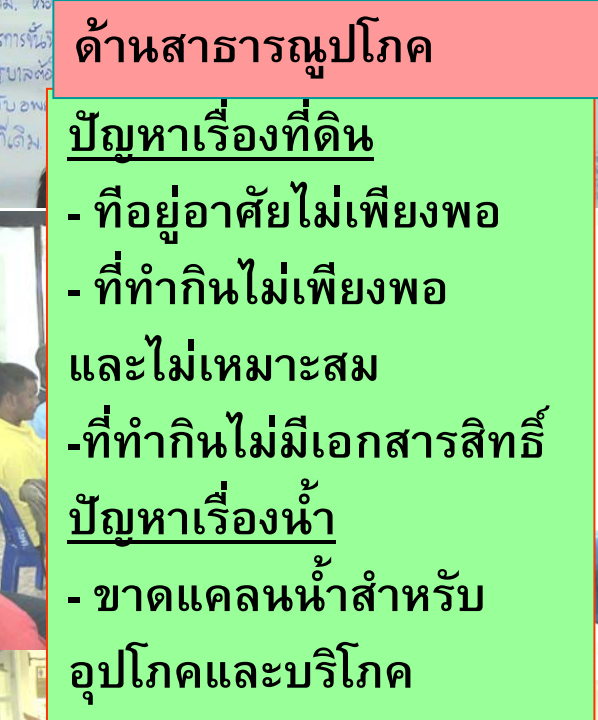
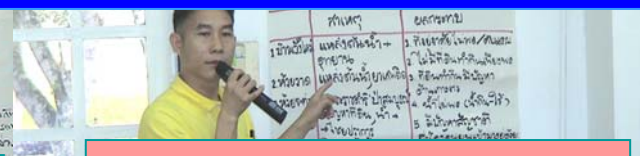
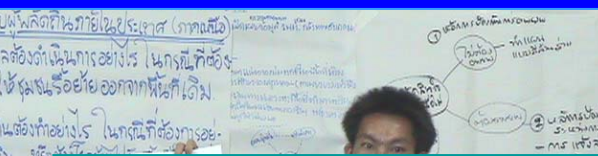
- ขาดแคลนน้ำสำหรับอุปโภคและบริโภค

ด้านเศรษฐกิจ

- ขาดแหล่งรายได้เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ
- ปัญหาหนี้สิน
- ค่าใช้จ่ายสูง แต่ไม่มีรายได้
- อาชีพรับจ้าง

ด้านสังคมวัฒนธรรม

- ปัญหาครอบครัว(การหย่าร้าง แยกกันอยู่ ขาดความอบอุ่น ครอบครัวขยาย กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว)
- สูญเสียลักษณะของชนเผ่า (ระบบการเคารพผู้อาวุโส ระบบการปกครองด้วยวัฒนธรรม)
- ไม่ได้รับการยอมรับจากคนพื้นราบ
- ปัญหาสถานะบุคคล
- การอพยพเข้าสู่เมืองของคนวัยแรงงาน

รัฐบาลต้องดำเนินการอย่างไรหากต้องการย้ายชุมชนออกจากพื้นที่เดิม

บ้านวังใหม่ บ้านห้วยवाद

- ✿ จัดการประชุมร่วม
- ✿ ทำความตกลงร่วมกัน
- ✿ บอกข้อมูล ข้อเท็จจริง
- ✿ จัดหาที่ดิน
- ✿ การจัดหาตัวแทนที่ชาวบ้านมั่นใจ
- ✿ ต้องจัดให้มีบริการขั้นพื้นฐาน
- ✿ พิจารณาให้สัญชาติ
- ✿ ส่งเสริมอาชีพ
- ✿ จัดทุนสำรองเลี้ยงชีพ

หัวหน้า ห้วยจะค่าน ห้วยเฮียน
จะแล ธารทอง ห้วยน้ำมา

- ✿ ชาวบ้านร่วมกันสำรวจตรวจสอบพื้นที่รองรับ
- ✿ ต้องจัดสรรพื้นที่ให้ชัดเจน
- ✿ ส่งเสริมด้านอาชีพ
- ✿ ระบบสาธารณสุขปกค
- ✿ สำรวจประชากรให้ชัดเจน
- ✿ เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกระบวนการเคลื่อนย้าย
- ✿ จัดทำข้อตกลงเป็นเอกสาร
- ✿ จัดให้มีสถานที่ทำพิธีกรรม

โป่งไฮ สันเจริญ

- ✿ วิเคราะห์ปัญหา/ข้อมูล
- ✿ มีเอกสารแจ้งล่วงหน้า
- ✿ จัดเวที่ร่วมกับชาวบ้าน
- ✿ จัดให้มีหน่วยงานท้องถิ่นเข้าร่วม
- ✿ ต้องไม่มีอคติต่อชนเผ่า
- ✿ ให้ความเคารพชุมชน
- ✿ ไม่เลือกปฏิบัติ

ชาวบ้านต้องทำอะไร

บ้านวังใหม่ บ้านห้วยวาด

ห้วยน้ำ ห้วยจะค่าน ห้วยเฮี้ยน
จะแล ธารทอง ห้วยน้ำมา

โป่งไฮ สันเจริญ

- ๑) ต้องการอยู่ที่เดิม
 - ชาวบ้านกำหนดกติการ่วมกัน
 - จัดทำข้อมูลชุมชน
 - บอกจุดแข็งของชุมชน
 - ทำแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน
- ๒) ต้องโยกย้ายไปยังพื้นที่ใหม่
 - วางแผนการอพยพอย่างมีส่วนร่วม
 - เตรียมข้อมูล

- ทำเอกสารข้อตกลงร่วม
- เจรจาต่อรองเพื่อให้ได้สิทธิในการอยู่และพัฒนาที่เดิม
- ควรได้รู้สาเหตุที่ต้องถูกย้าย
- ชุมชนต้องพูดคุยให้ได้ข้อตกลงที่เป็นเอกฉันท์ก่อนไปเจรจากับทางราชการ

- (๑) ต้องการอยู่ที่เดิม
 - ต้องสามัคคีกัน
 - ทำให้ดีกว่าเดิม
 - มีกฎ/กติกาทรัพยากร
 - ประชาสัมพันธ์กิจกรรม
- (๒) ต้องโยกย้ายไปยังพื้นที่ใหม่
 - ศึกษาพื้นที่ใหม่
 - ให้มีที่พักอาศัย ก่อนย้าย
 - เตรียมพื้นที่ทำกิน
 - ต้องให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม
 - ชาวบ้านเป็นผู้เลือกพื้นที่

ประเด็นร่วมเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับผู้พลัดถิ่นภายในประเทศในพื้นที่ภาคเหนือ

มาตรฐานพื้นฐานที่รัฐบาลต้องใช้กรณีที่ต้องบังคับอพยพโยกย้ายชุมชนออกจากพื้นที่เดิม

บ้านวังใหม่ บ้านห้วยवाद

- ❁ จัดเตรียมพื้นที่
- ❁ จัดสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน
- ❁ ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม

หัวหน้า ห้วยจะค่าน ห้วยเฮียน จะแล ธารทอง ห้วยน้ำมา

- ❁ เตรียมการล่วงหน้าก่อนการอพยพ
- ❁ จัดที่ดินสำหรับการเกษตร
- ❁ ต้องมีแหล่งน้ำกิน และน้ำใช้
- ❁ จัดงบประมาณสำหรับสร้างที่อยู่อาศัย
- ❁ ชดเชยเงินระหว่างย้าย
- ❁ ช่วงระยะเวลาการย้ายควรเป็นช่วงเสร็จสิ้นการเก็บเกี่ยวแล้ว (ธ.ค. – มี.ค.)

โป่งไฮ สันเจริญ

- ❁ รัฐต้องช่วยเหลือในการรื้อถอนและขนย้าย
- ❁ ต้องเตรียมพื้นที่รองรับ
- ❁ ต้องร่วมช่วยจัดสรรพื้นที่ทำกิน
- ❁ ต้องส่งเสริมอาชีพ
- ❁ ต้องเตรียมความพร้อมด้านสาธารณูปโภค
- ❁ ต้องมีหนังสือสัญญาประกันความช่วยเหลือ
- ❁ ที่ดินต้องมีเอกสารสิทธิ
- ❁ ต้องคำนึงถึงระบบสังคมวัฒนธรรม
- ❁ ต้องให้ค่าชดเชย
- ❁ พื้นที่อยู่ใหม่ต้องมีความเป็นธรรมชาติคล้ายกับที่อยู่เดิม

ข้อสรุปกรอบจัดทำแนวคิดการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การตัดสินใจว่าจะอพยพหรือไม่?

ก่อนการอพยพ

การเจรจาต่อรอง : การชดเชย และการเยียวยา, พื้นฟู

ไม่ต้องอพยพ

ต้องอพยพ

ชุมชน: สร้างความเข้มแข็งของชุมชน, ประชาสัมพันธ์

ชุมชน และรัฐ
- กระบวนการอพยพอย่างมีส่วนร่วม
- การเลือกพื้นที่ คำนึงสังคม วัฒนธรรม และประเพณี
- กำหนดเงื่อนไขของการอพยพ

การชดเชยการอพยพ: ที่อยู่อาศัย, ที่ทำกิน, สาธารณูปโภค
- การเยียวยา/ฟื้นฟู: อาชีพตามบริบทของพื้นที่
- การติดตามหลังการอพยพ : การประเมินผล

การกลับคืนสู่พื้นที่เดิม กรณีที่สามารถกลับคืนได้เมื่อเสร็จสิ้นเหตุผลของการอพยพ (อาทิ สงคราม, การสู้รบ, ภัยธรรมชาติ)

ชุมชน
- จัดทำระบบข้อมูลชุมชน
- ประวัติศาสตร์
- ข้อมูลพื้นที่ชุมชน
- ความเข้มแข็งของชุมชน

รัฐ
- การศึกษาข้อมูลชุมชนและความเป็นไปได้
- ชี้แจงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอพยพ
- จัดเวทีประชาพิจารณ์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาครัฐ และเอกชน